

V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

II. ÉVFOLYAM, 2012. SZENT IVÁN HAVA

A SZÉCSENYI TEMPLOM FŐOLTÁRKÉPÉRŐL

1841 májusában, Böle András püspök egyházlátogatásának jegyzőkönyve így írt a képről: „Ekkor csak egy főoltár vagyon benne, és a falon függő aranyos rámaival díszített Nagy Boldog Asszony képe, Pozsonyban lakozó Báró Litgendorf által rajzoltatott 400 forintért.” Ferdinánd fon Lütgendorff (*1785-1858) Mária mennybevételét ábrázoló oltárképe Nicolas Poussin (*1594-1665) azonos című festményének a másolata. Nicolas Poussin a francia barokk legnagyobb festője volt, aki szinte egész életét Rómában élte le. Lütgendorff a szécsenyi templom oltárképét 1837-ben készítette el, annyiban tért el Nicolas Poussin kompozíciójától, hogy szélesebb sávban ábrázolta a kép alján a tájat, ahonnét Mária felemelkedik, így a képarány függőleges irányban megnyúlt az eredetihez képest. (Sajnos az oltár kereszt miatt nem fotózható az egész kép, így a Lütgendorff kép fotóján a tájképi részlet nem is látható.) Lütgendorffnak a szombathelyi szeminárium társalkodójában is

volt egy rézkarca, amit az 1826-os pozsonyi országgyűlésről készített. A rézkarc egyébként Koltai Vidos Lajos nagyprépost, Lipárt földbirtokosának a hagyatékából került a szemináriumba. Lütgendorff 1823-ban készített el az akkor 14 éves Liszt Ferenc portréját. Lütgendorffot elsősorban portréfestőként és portrérajzolóként tartják számon, kedvelt portréfestője volt a magyar főuraknak. Magyar Panteon címmel 125 főúr, papi személy, követ és hölgy arcképét adta ki litográfiában. Számos oltárképet is készített Pozsony vármegyei templomoknak, és más vidéki templomoknak, a művészettörténet a mi templomunk oltárképét is számon tartja. A würzburgi festő és grafikus életének nagy részét, 1824-40 között Pozsonyban élte le. 1801-03 között a müncheni akadémiaára járt, Andreas Seidl és Joseph Hauber volt a mestere. Itt ismerkedett meg Johann Georg Edlinger híres portréfestővel, aki nagy hatással volt rá. Münchenből a bécsi akadémiaára került 1803-05 közt, ahol Füger, Mauer és Lampi voltak a mesterei. Már bécsi tartózkodása alatt megbíznák nagy része magyar volt, de igazán Pozsonyban halmozták el magyar megrendelésekkel. Itt többek közt gróf Viczay Mihály portréját is elkészítette, a Viczay család pedig rokonságba állt az Ebergényi családdal. Ebergényi Benedek is minden bizonnyal itt ismerhette meg, hiszen

országgyűlési követként többet időzött Pozsonyban, mint Szécsenyben. Ebergényi Benedek portréját a szécsényi templom sekrestyéje őrzi, a festmény nincs szignálva, így nem tudhatjuk, hogy esetleg azt is nem e Lütgendorff készítette. (A vasszécsényi Ebergényi világtalálkozó alkalmából képviselői tiszteletdíjamból restauráltattam.) Lütgendorff részletes életrajzát fennmarad levelezése és feleségének visszaemlékezései alapján egyik unokája adta ki Frankfurtban 1906-ban. (Ebergényi Benedek 2011-ben poszthumusz díszpolgárságot kapott a szülőfalujában.) Az Ebergényi család több mint másfél száz évig volt a szécsényi templom kegyura, néhány kivételtől eltekintve az altemplomban nyugszanak. Idén, június 13-án, engesztelő szentmisében emlékeznek meg az Ebergényi családról a szécsényi templomban. (Képek: Nicolas Poussin Mária mennybevetele festménye 1650-ből, Ferdinánd fon Lütgendorff vasszécsényi főoltárképe, az oltárkép a rokokó főoltárral, Lütgendorff Liszt Ferenc portréja, Lütgendorff két női portréja, Ebergényi Benedek portréja)

SZEMTANÚ - KIS JÓZSEF PLÉBÁNOS (5)

Június 24-én ünnepli az egyház Keresztelő Szt. János születésnapját, Keresztelő Szt. János a középkor óta a lipárti templom védőszentje, a falu illetve ma a falurész ilyenkor tarja a búcsúját. Kis Józsefnek ezúttal a lipárti templommal, a lipárti búcsúval és szentségimádással kapcsolatos gondolatait közöljük. „Mikor ezen templom védőszentjének szobrát nézzük, bizonyos irigységgel gondolhatunk a lipártiakra. Elhívtak bennünket, hogy nézzük meg, mennyire szeretik Keresztelő Szt. Jánost, lelki vezérüket. Ők köréje sereglenek, mint egykor tanítványai. Az Isten Báránya vezeti őket. Vezeti őket az igazság hirdetésével, és az igazsághoz való ragaszkodással és az igazságon alapuló alázatossággal. Az igazság követeli, hogy tartsatok bűnbánatot... Ilyen jellemes embernek kellene lenni mindenkinek. Ez a Krisztushoz vezető út. Először ember, aztán keresztény... Azért Keresztelő Szt. János ünnepén elmélkedjünk a jellemes életről... Embertársainkkal szemben is szeressük az igazságot. Szép a barátság megnyilvánulása búcsú napján. De még ez a barátság is kölcsönös igazságon, megbecsülésen épül fel, és lesz maradandó. Azért Keresztelő Szt. János búcsúünnepén fogadjuk, hogy mindenkor, mindenkivel szemben az igazság emberei leszünk... Lipárt privilégiuma, hogy védőszentjének napján van a szentségimádás napja... Örüljünk, hogy az Úrnak szolgálatot tehetünk. Akik az oltár körül szolgálnak, akik az oltárt virágozzák, akik díszőrséget állnak, örömmel tegyék. Vegyék kiténtetésnek, hogy az Úr Jézus körül ezt a szolgálatot elláthatják. Keresztelő Szt. János az Úr Jézusra, amikor először jelent meg a Jordán mellett, így mutatott rá. Íme az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit. Íme a megváltó, aki keresztthalálával megnyitja a mennyország ajtaját. Halljátok, úgy szeret minket, hogy helyettünk meghal, hogy az Istent kibékítse. Önként vállalja a keresztthalált. Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint Jézusnak. Így szeret most is, mikor oltárainkon megnyitja a keresztáldozatot a szentmisében. Katolikus ember megbecsüli a szentmisét. Lélekkel van ott jelen. Tudja, hogy áldozathozatalon van... Keresztelő Szt. János keresztelése adott alkalmat arra, hogy tanítványai előtt az Atya bizonyosságot tegessen az Úr Jézusról: Ez az én szerelmemes Fiam... Élünk mindannyian annak tudatában, hogy az Isten Fia van a szentostyában, Az Isten Fia előtt hódolunk, szentségimádás napján... Szeressük a csendet, az ima csendjében erősödünk, okosodunk... Keresztelő Szt. János meghalt meggyőződéséért. Az igazságtól eltérni nem szabad. Mi lenne, ha gerinctelenek lennénk? Krisztust megtagadnánk ebben a rövid életben. Mi lesz, ha gerincesek maradunk? Hittérítői leszünk Európának. Az igazságnak győzedelmeskednie kell! Miért? Mert a krisztusi igazságok örök igazságok és csak ezek elégítenek ki a legfontosabb kérdésekben. Mi az élet? Mi az életcélom? Van Isten! Van Gondviselés! Van Megváltónk! Van földi helytartója. Lesz ítélet! Minden ember felebarátom! Minden megsértett törvényt megbosszulja magát... Keresztelő Szt. János vezetésével járuljunk az eucharistia Királya elé. Mit mondasz neki gyermek, leány, legény, anya, apa? Bátran! Ő bíztat: jöjjetek hozzám... Jézusom Szt. Szíve, jöjjön el a Te országod!”

VASSZÉCSENY A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN (5)

Az előző számban eljutottunk a múlt század 50 éveinek közepéig, most tovább lépünk a 60-as évekhez. Nem tudjuk, hogy Steffek Albin 1960 júliusában milyen céllal járt újra a faluban, mindenesetre fennmaradt egy rajza a sárdi (kányási) majornál arató emberekről. A Múltidéző tavalyi 3. számában már írtunk Stencinger Katalin festészetéről, de a 60-as évek közepétől Lipártól készült rajzaival, festményeivel azért kell újra foglalkozni, mivel e munkái helyörténeti szempontból kiemelt jelentőségűek, és mindezen kívül értékes alkotások is. Stencinger Ferenc, a művész édesapja, az államosított lipárti Szkok malomba került alkalmazottként, és családját is helyezték el egy szolgálati lakásban. A Kárpátaljáról a háború viszontagságai

Kárpátaljáról a háború viszontagságai utána így került a család a településre. Stencinger Katalinnak épp Pozsonyi János volt a rajztanára az általános iskolában. A szombathelyi Kanizsai Gimnáziumban érettségizett, majd fél évig dajkaként dolgozott a helyi óvodában. Ezt követően 2 évig képzés nélkül kirakatrendező volt Szombathelyen, majd 20 évesen elvégezte Budapesten a kirakatrendező iskolát. Szombathelyen Lődör Jenőtől és Csonka Ernőtől tanult festeni, Geszler Máriától pedig kerámiázni. Az első művészi szárnypróbálgatásainak a lipárti Szkok malom lett a színtere, annak udvara, környezete a

Gyöngyös-parttal együtt. Ceruza-és krétarajzok, olaj- és pasztellfestmények kerültek ki a keze alól, amikben megörökítette az immár végérvényesen letűnt világot. Hiszen a „Dobogó hídnak” nevet adó fahíd már rég nem létezik, a Szkok udvar malom- és gazdasági épületeit elbontatta a TSz. Nincsenek már a Gyöngyös parton legelésző tehének, és nem fehérlik a libáktól a part. Nincsenek gumikerekes stráfkocsi a malomudvaron, és egyáltalán nincs semmi élet, a hajdan szinte faluközpontnak számító épületekkel körülvett négyszögletű téren. Stencinger Katalin később a babakészítés felé tett kitérőt, de újabban ismét ecsetet és ceruzát vett a kezébe, hogy folytassa korábban félbehagyott képzőművészeti tevékenységét. (Képek: Steffek Albin rajza a

Sárd majorról, Stencinger Katalin festés közben a szabadban, Stencinger Katalin rajzai és festményei: lipárti istállók, lipárti utcarézslet gémeskúttal, a lipárti Dobogó híd, a lipárti Szkok malom udvara, a lipárti Szkok ház.)

TEPLOMI ZÁSZLÓINKRÓL

Húsvét vasárnapján szentelte fel Merkli Ferenc plébános úr a lipárti templom felújított zászlóját, ami a tavaly karácsonyra alkotott Betlehemhez hasonlóan, helyi összefogás eredményeként támadt fel csipkerózsika álmából, hiszen a most elkészült zászlót 1989-ben találtuk meg teljesen romos állapotban a lipárti templom padlásán a templomfelújítás alakalmával. Annnyira szétfoszlott már az eredeti szövet, hogy éveken fel isadtak a restaurálás gondolatát. Takácsné Vörös Szilvia hihetetlen műgonddal újrarámizta a zászló szöveges részeit egy új, az eredetihez nagyon hasonló anyagra, míg az összevarrást Varga Bernadett iparművész végezte. A zászlókép restaurálását magamra vállaltam, Kovács András esztergálta a zászlórúd hiányzó díszlemeit, majd Takács László újraaranyozta őket, míg Gombkötő Ernő átfestette a zászlórudat. A zászló felirata: Szepőltelen fogantatott Szűz Anya, vezess minket Szt. fiadhoz, másik oldalt: Szt. Anna könyörögj érettünk. A zászló mindenképp 19. első felében készült, a zászlóképek a szécsenyi templom erősen rongálódott Szt. György és Szt. Imre zászlóival, illetve a templom Jézus szíve festményével mutatnak rokonságot. Sajnos egyiknek sem ismert az alkotója. A zászlónak a tanakajdi templomban van egy korábban már felújított párdarabja, ott a zászlókép gótikus ívben záródik, a lipárti esetében viszont mandorla formájú. A megszüpült zászló kapcsán fogalmazódott meg a gondolat, hogy érdemes lenne

körüljárni a témát. A már idézett 1841-es egyházlátogatás a szécsenyi templom esetében 2 zászlót, a lipártiban pedig ötöt említ meg. A két zászló közül az egyik valószínű vezérszázló lehetett, aminek a rúdja még ma is megvan a templom padlásán, aranyozott sugárkoszorúja és a díszes gömbfejes faragása miatt feltehetően a templom építésével egyidős. 1904-ben Ambrózy Teréz a szombathelyi Lewisch Róbert oltárépítő műhelyében készíttetett zászlókat a templomok számára, de ezeket ma már nem lehet pontosan beazonosítani. 1913-ban ismét csak Ambrózy Teréz készíttetett a Lipárti Tűzoltó Egyesület részére templomi zászlót, aminek egyik oldalán Szt. Flórián festmény, a másik oldalán Jézus szíve hímzés látható. A Szt. Flórián zászlóképet feltételezhetően Erdődy Gyuláné, Ambrózy Teréz nagybátyjának felesége festette. (Az Ambrózy család

1910-ben a tanakajdi templom oltárképét is vele készítette el. Ambrózy Teréz megszállott népszerűsítője volt a Jézus Szíve tiszteletnek, amit mindhárom templomban - szécsenyi, lipárti és kajdi -, önzetlenül támogatott. Szobrok, oltárterítők és templomi zászlók elkészítésével valósított meg.) 1925-ből való a következő adatunk a szécsenyi templom zászlóiról, ekkor már 4 volt. Szent György képpel a férfiaké. Ennek zászlóképe romjaiban ma is megtalálható a szécsenyi templom padlásán, épp most történik a felújítása, hátoldalán Szt. Imre herceg térdelő alakja, lába előtt a hercegi koronával. Az 1925-ben megemlített másik zászló a Rózsafüzér királynéját ábrázolta, akkor az Ifjúsági Egyesületé volt. (Valószínű ez a két zászló azonos az 1841-es vizitációban említettekkel.) Többszörös átalakítással ez is meg van ma – zászlóképeit Steffek Albin a 30-as években újralfestette, és az akkor alakult Mária Kongregáció zászlója lett. Felirata: Szeplő nélkül fogantatott Szűz Mária, hozzád menekszünk. Az 1925-ben még megemlített 2 vezérszázló leírása nem maradt ránk, ezek így nem beazonosíthatók. A lipárti templomnak van még ebből az időből egy gyönyörű, fehér horgolt Szűzanya zászlója, amit minden alkalommal a

Vasvári búcsúra is elvitték a hívek. (Idén tavasszal lett megújítva ez a hagyomány.) Felirata: Mária, Isten anyja, könyörögj értünk. 1925-30 között készülhetett mindhárom templom kisebb méretű zászlója Kis Szt. Teréz és Szt. Imre képeivel, melyek méretben és stílusban is megegyeznek, a zászlóképeket feltehetően a szombathelyi Jaksa István festette. A lipárti templomnak még van egy gyönyörű fehérrel horgolt Szűzanya zászlója, amit minden alkalommal elvittek a vasvári búcsúra a hívek. Egy 1930-ból fennmaradt leltár szerint a lipárti templomban 3 zászló található, de részletesen nem írja le őket a leltár. (Ma a lipárti templomban a most felújított zászlóval együtt négy zászló található.) 1938-ban meg kellett újítani az Szécsenyi Ifjúsági Egyesület zászlóját, aminek zászlóképe Merész Gyula Szt. Imre képe alapján a szintén szombathelyi Steffek Albin festette

meg. Felirata: Szt. Imre herceg légy oltalmazónk! (Steffek Albin 1935-ben festette ki a lipárti templomot, ekkor került kapcsolatba Kis József szécsenyi plébánossal.) A zászló ma nem tudni miért, ki van vonva a forgalomból, a szécsenyi templom orgonaszekrényén terítőnek használják. (Képek: Szt. György és Szt. Imre zászlóképei, a szécsenyi templom vezérszázlójának a tartórúdja a templom padlásán, a lipárti templom Szűzanya és Szt. Anna zászlója – amikor a lipárti templom padlásáról lekerült, ugyanez a zászló 2012-es felújítása után. A szécsenyi templom Rózsafüzér királynéja és Kis Szt. Teréz zászlója, a 80-as évekbeli felújítása után, Ambrózy Teréz által készített lipárti tűzoltó zászló Jézus Szíve hímezéses oldala, a lipárti templom horgolt Mária zászlója, a lipárti templom Kis Szt. Teréz – Szt. Imre zászlója. A szécsenyi Ifjúsági Egyesület zászlójának hímezett címeres oldala és a festett Szt. Imre oldala.)

A következő szám tartalmából: Gergye Ipoly csornai apát vasszécsenyi évei, Vasszécseny a képzőművészetben (6), Szemtanú - Kis József plébános (6), Vasszécseny köztéri alkotásai (1)